Pilottitutkimus yhdyskuntaseuraamusasiakkaiden VKM-ohjelman prosessista ja tuloksista

VKM-ohjaajien täydennyskoulutuspäivät
4. - 5.4.2011

Kari Tolonen
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Tampereen yliopisto

Alkoholin ja huumeiden käyttö Suomessa

- **Suomi Euroopan kärkipäässä alkoholin kulutuksessa**
- **Puhdasta alkoholia asukasta kohti vuonna 2008 10,2 litraa (12,5 litraa yli 15-vuotiaat)**
- **Alkoholiongelmat vakavin päihdeongelma Suomessa**
- **Vahva humalahakuinen juominen erittäin yleistä**
- **Noin 14 % 16-69 vuotiaista kokeillut kannabista**
- **Noin 0,5% vahvojen huumeiden käyttäjiä (amfetamiini, buprenorfiini, uudet huumeet)**

MH Suomessa

- Opetettu päihdetyöntekijöille 1980-luvun puolivälistä lähtien.

- Levinnyt laajasti laitos-, avohoito- ja vankilakonteksteihin (Pienimäki 2002).

- Systemaattiset tutkimukset MH:n toteuttamisesta, prosessista ja tuloksista puuttuvat
  - Toteuttamisen tasoa ei ole koskaan arvioitu
  - Laadun takaaminen voi olla ongelma

▼

MISA -projekti (2007- 2010) Prosessi ja tuloksellisuustutkimus päihdeongelmaisten motivoivista ensihaastatteluista

Rahoittajat Suomen Akatemia ja Rikosseuraamuslaitos

Projektin johtaja professori Anja Koski-Jännes

MISA –projektin pääkysymykset

- **Mitkä piirteet ensimmäisten istuntojen sosiaalisessa vuorovaikutuksessa kasvattavat asiakkaiden halukkuutta jatkaa hoidossa ja heidän sitoutumistaan muutokseen?**
- **Onko alun sitoutumisella vaikutuksia 6 kk:n ja 12 kk:n hoitotuloksiin?**
- **Kuinka päteviä avohoidon työntekijät ovat MH:n käytössä?**
- **Projekti toteuttu kahdessa eri kontekstissa:**
  - **A-klinikat** (Leena Ehrling & Maria Rakkolainen)
  - **Kriminaalihuolto (nyk. yhdyskuntaseuraamus)** (Harri Sarpavaara & Kari Tolonen)

Taustaa kriminaalihuoltotutkimukselle

- **Valtaosalla rikoksentekijöistä myös vakavia päihdeongelmia, jotka ilman hoitoa johtavat uusien rikosten tekemiseen**
- **Ruotsissa kehitetty motivoivan haastattelun sovellus Viisi Keskustelua muutoksesta (VKM) –ohjelma (Farbring & Berge 2006)**
- **Rikosseuraamusalan työntekijöitä koulutettu ohjelman käyttöön laajasti ja osana koulutusta istuntoja asiakkaan kanssa videoidaan.**
- **Työntekijöiden ja asiakkaiden luvalla saimme tutkia videoita ja tehdä asiakkaille 6 kk- ja 12 kk -seurantakyselyn.**

VKM -ohjelma

- Tavoitteet:
  - Antaa asiakkaalle mahdollisuus arvioida nykyistä tilannettaan (päihteidenkäyttö, tavoitteet jne.)
  - Saada kuva asiakkaan muutosmotivaatiosta
  - Kasvattaa asiakkaan muutosmotivaatiota ja muutoksen todennäköisyyttä
  - Valmistaa asiakasta muihin ohjelmiin, jos tarpeen

VKM –ohjelman sisältö

Alustava tapaaminen, alkuarviointi

Socrates 8A, 8D (alkoholi- ja huumeongelmat)

Urica –F (muu ongelmakäyttäytyminen, esim. rikollisuus)

Prochaskan ja DiClementen muutosvaihemallin graafinen esittäminen (esiharkinta, harkinta, valmistelu, toteuttaminen, ylläpito, retkahdus)

(Asiakkaiden alkutilanneaineiston kerääminen)

Ensimmäinen istunto: Asiakkaan nykytilanne ja muutosmotivaatio

Mitä on muutos – asiakkaan asema muutoksen kehällä

Palaute alkuarvioinnista

Toinen istunto: Nykykäyttäytymisen ja muutoksen edut ja haitat

- Halu, kyky ja valmius muutokseen
- Sisäinen ja ulkoinen motivaatio

Esityksen pääkysymykset

- Missä määrin työntekijät onnistuvat soveltamaan MH:n henkeä ja periaatteita?
- Missä määrin he seuraavat VKM –manuaalia?
- Mitä ovat asiakkaiden 6 kk ja 12 kk -seurannan tulokset ?
- Miten asiakkaat arvioivat VKM-ohjelmaa ?

Ohjaajat ja asiakkaat maantieteellisesti

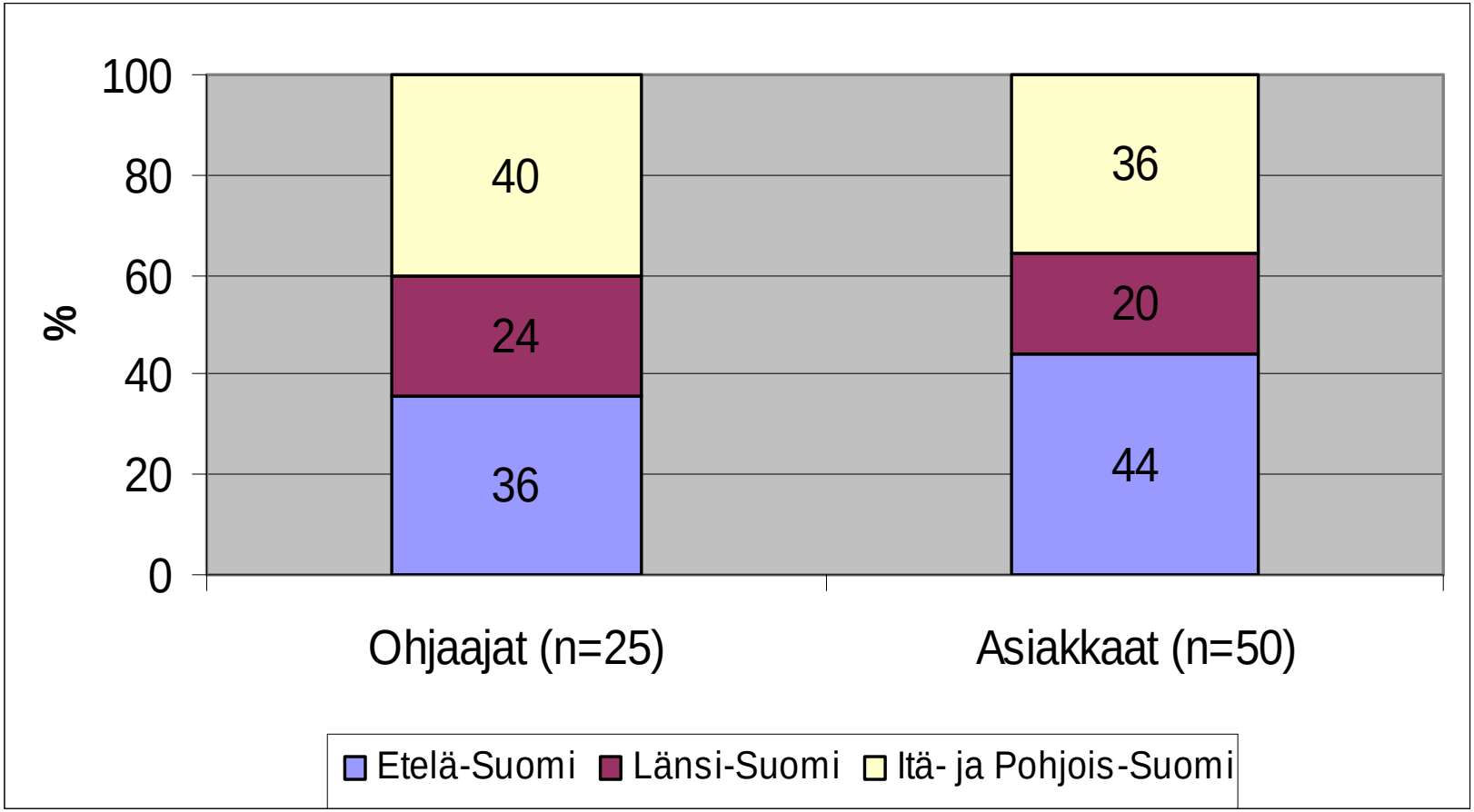

Asiakkaiden taustatietoja (n=50)

Ikä vuosina:	**keskiarvo (sd)**	**34 (11.2)**
Sukupuoli:	**mies**	**94%**
Siviilisääty:	**naimaton**	**61 %**
	parisuhde	**16 %**
	eronnut	**22 %**
Lapsia	**kyllä**	**55 %**
	asuvat luona/ osittain	**20 %**
Peruskoulutus:	**Perus/ keskikoulu**	**96 %**
	(kansa-/kansalaiskoulu 13%)	
	Yo-tutkinto	**4 %**
Ammatillinen koulutus :	**ei koulutusta**	**41 %**
	ammattikoulu/kurssit	**53 %**
	opisto/yo-asteinen koul.	**6 %**
Työtilanne :	**työtön**	**69 %**
	työssä/yrittäjä	**12 %**
	muu	**18 %**

Asiakkaan yhdyskuntaseuraamus

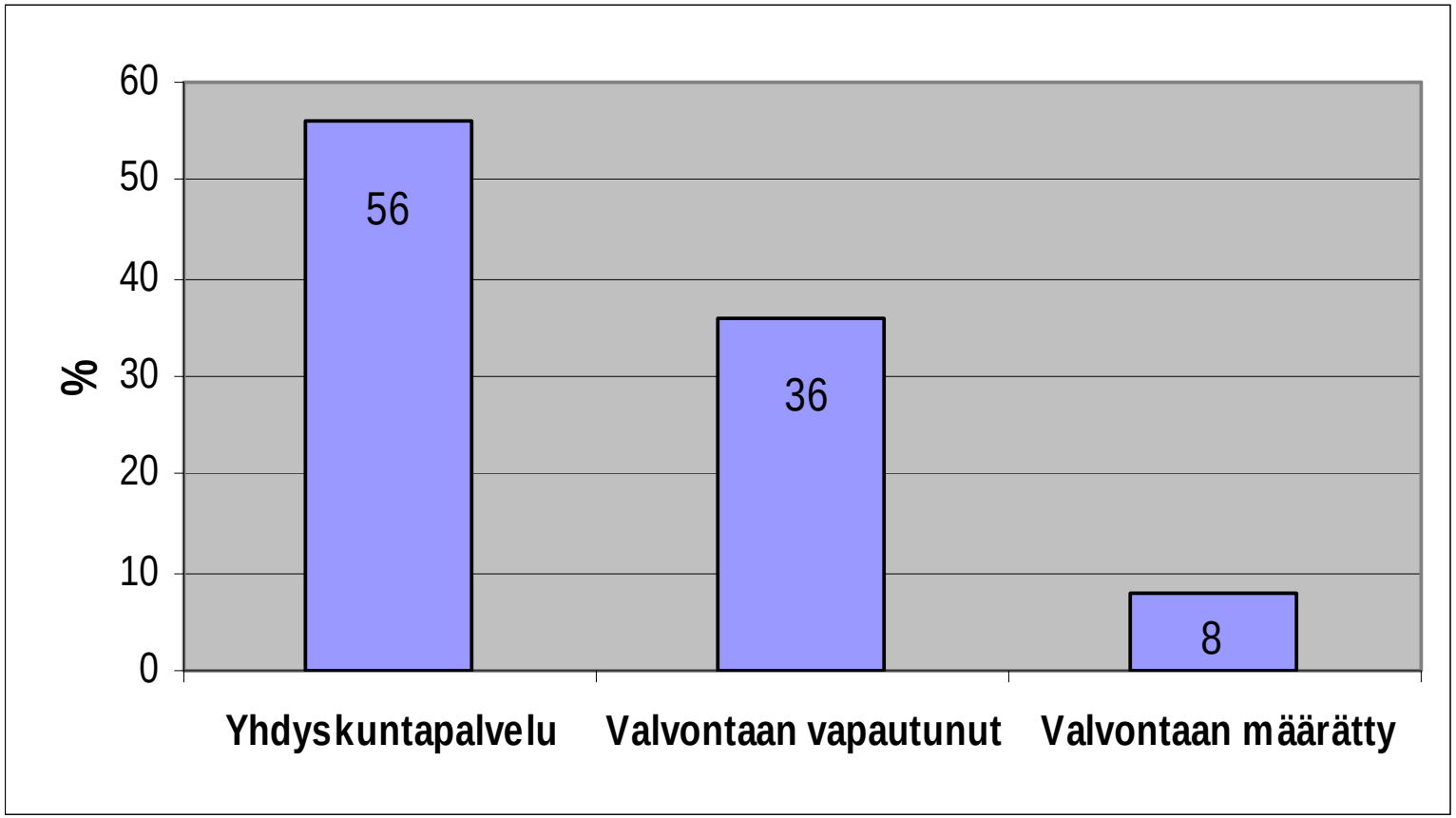

Alkoholin käyttö alkutilanteessa

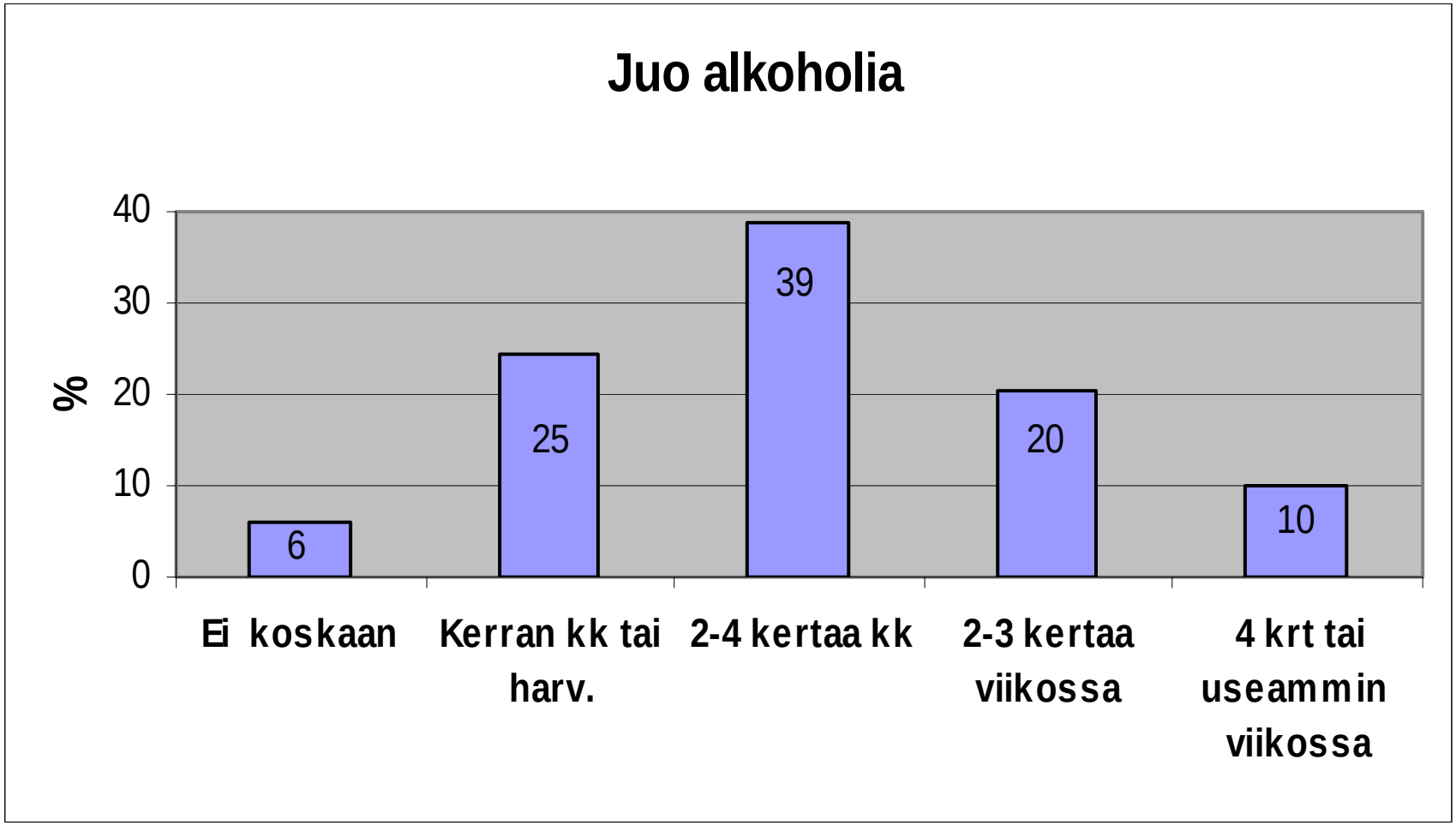

Tavallisesti juo

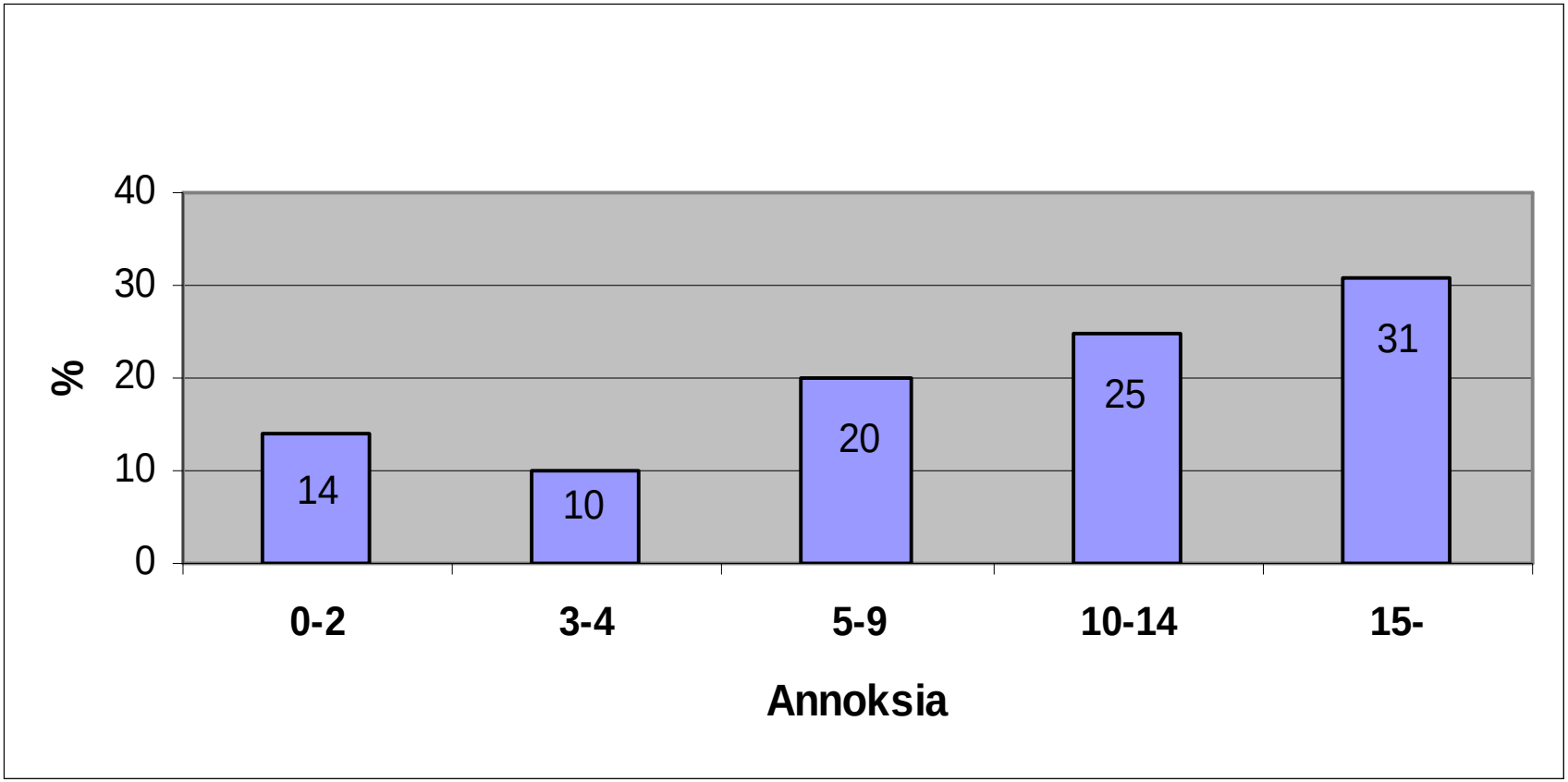

Juo enemmän kuin kuusi annosta

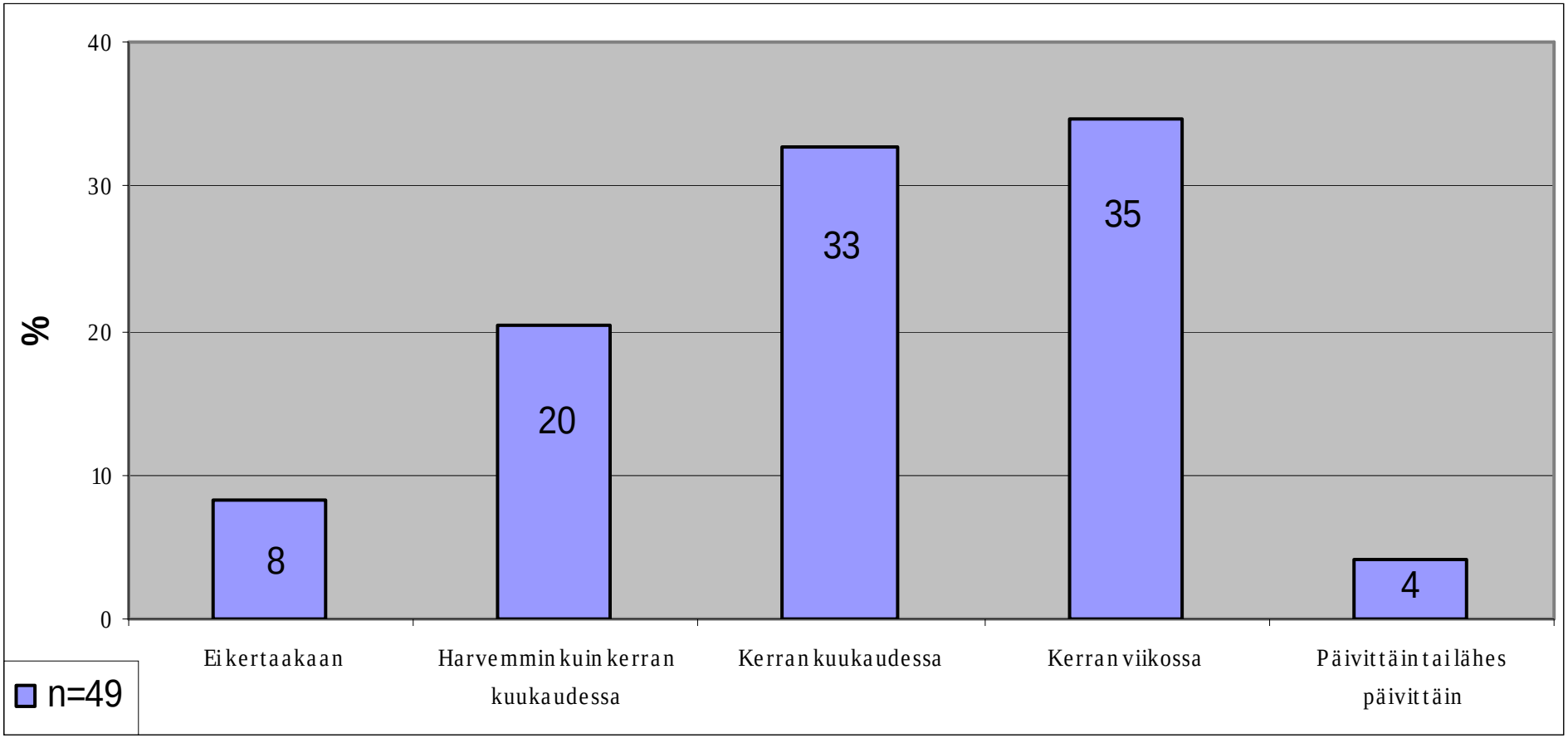

Juomisesta seurannut

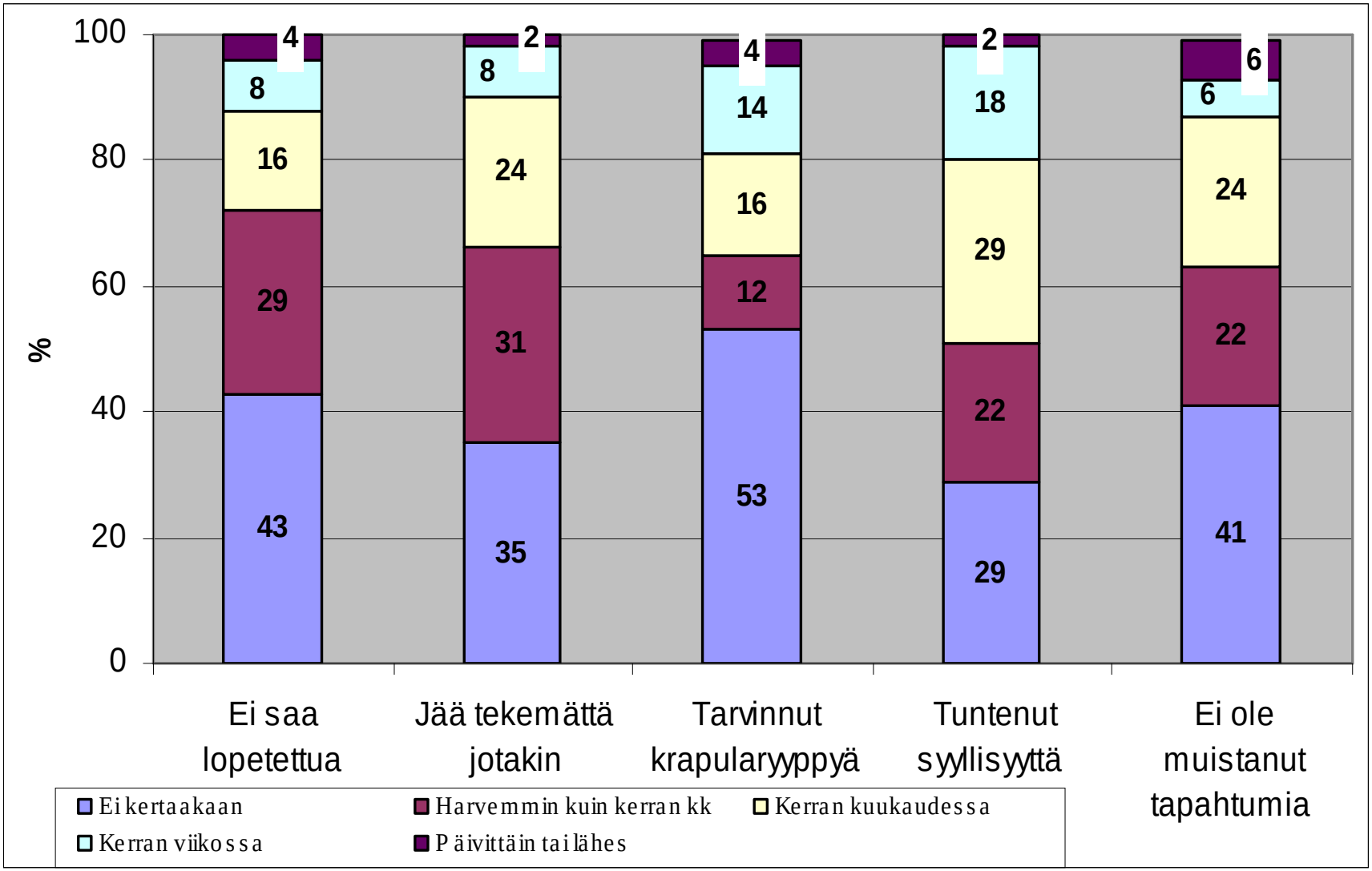

Juomisen takia (%)

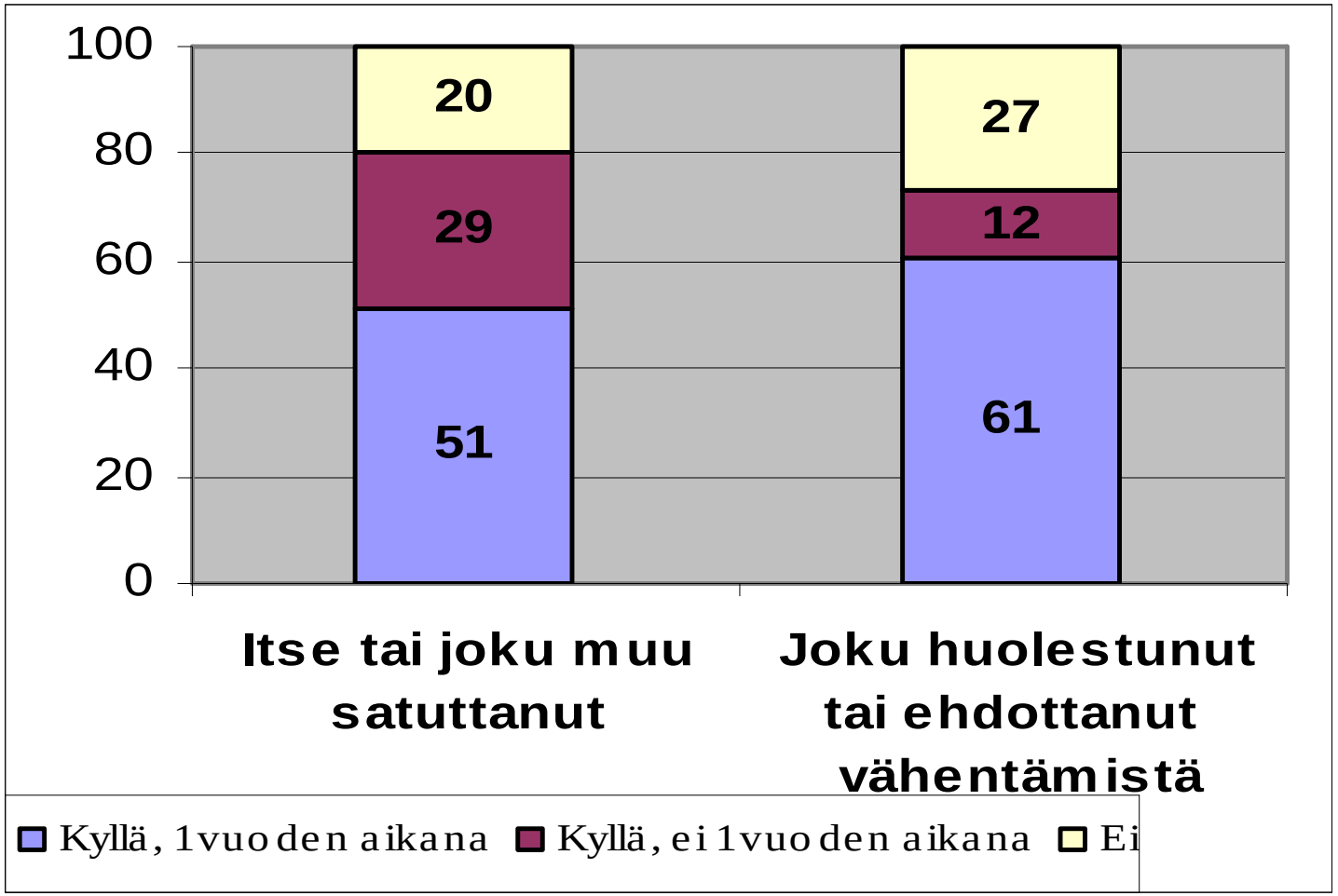

Alkoholin käyttö vaikuttanut kielteisesti

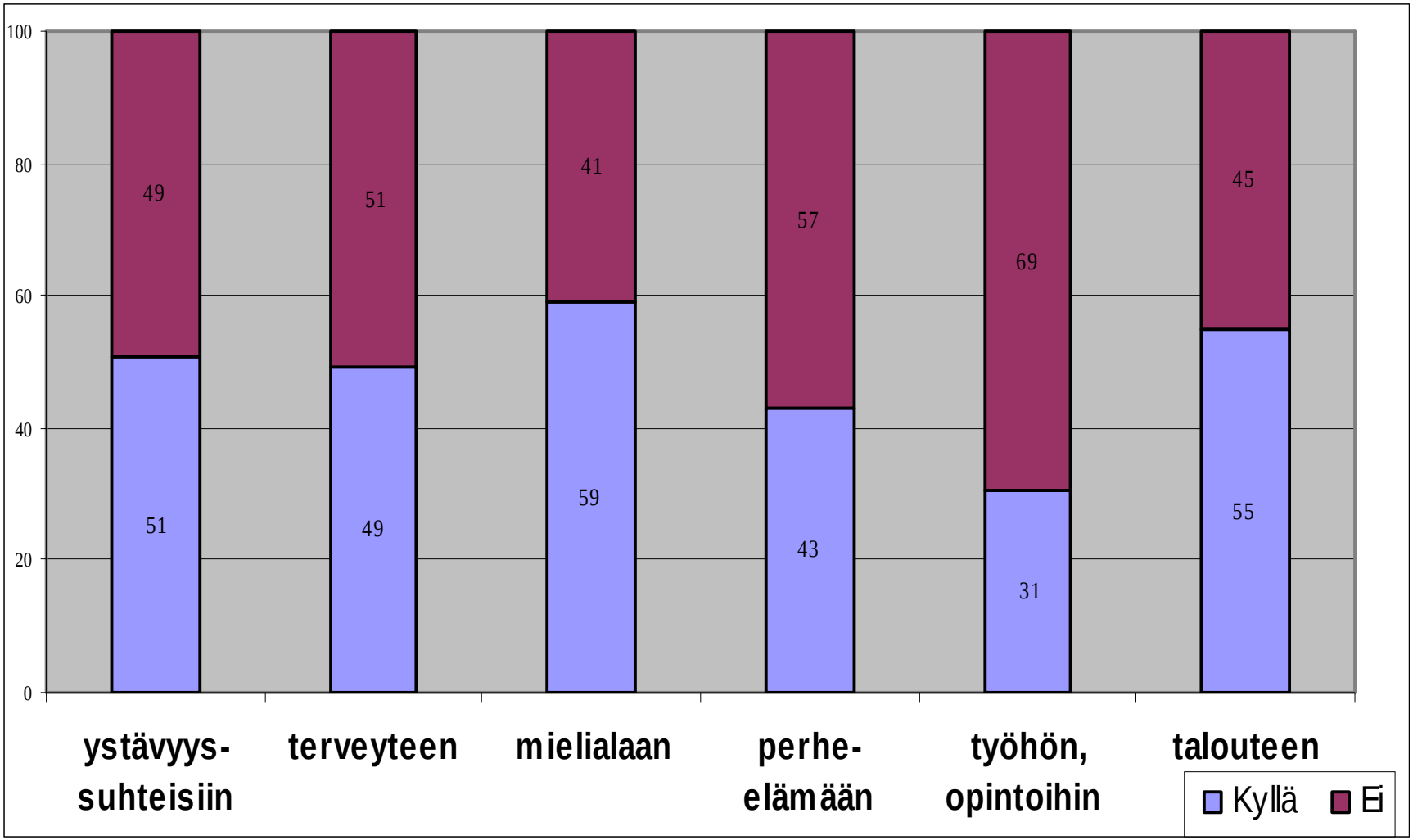

Alkoholin käyttö viikossa (%)

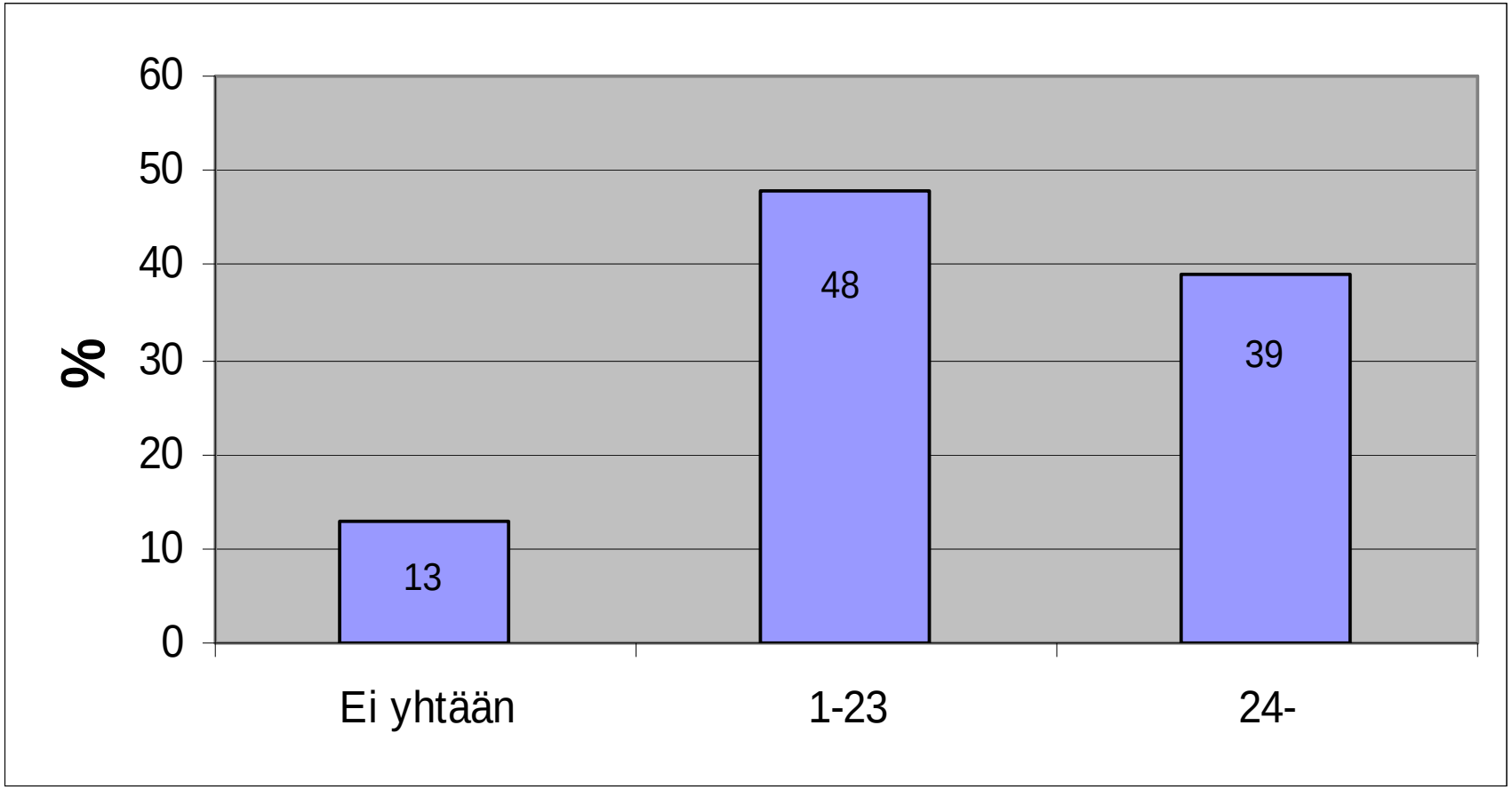

Huumeiden käyttö viikkotasolla (LKM)

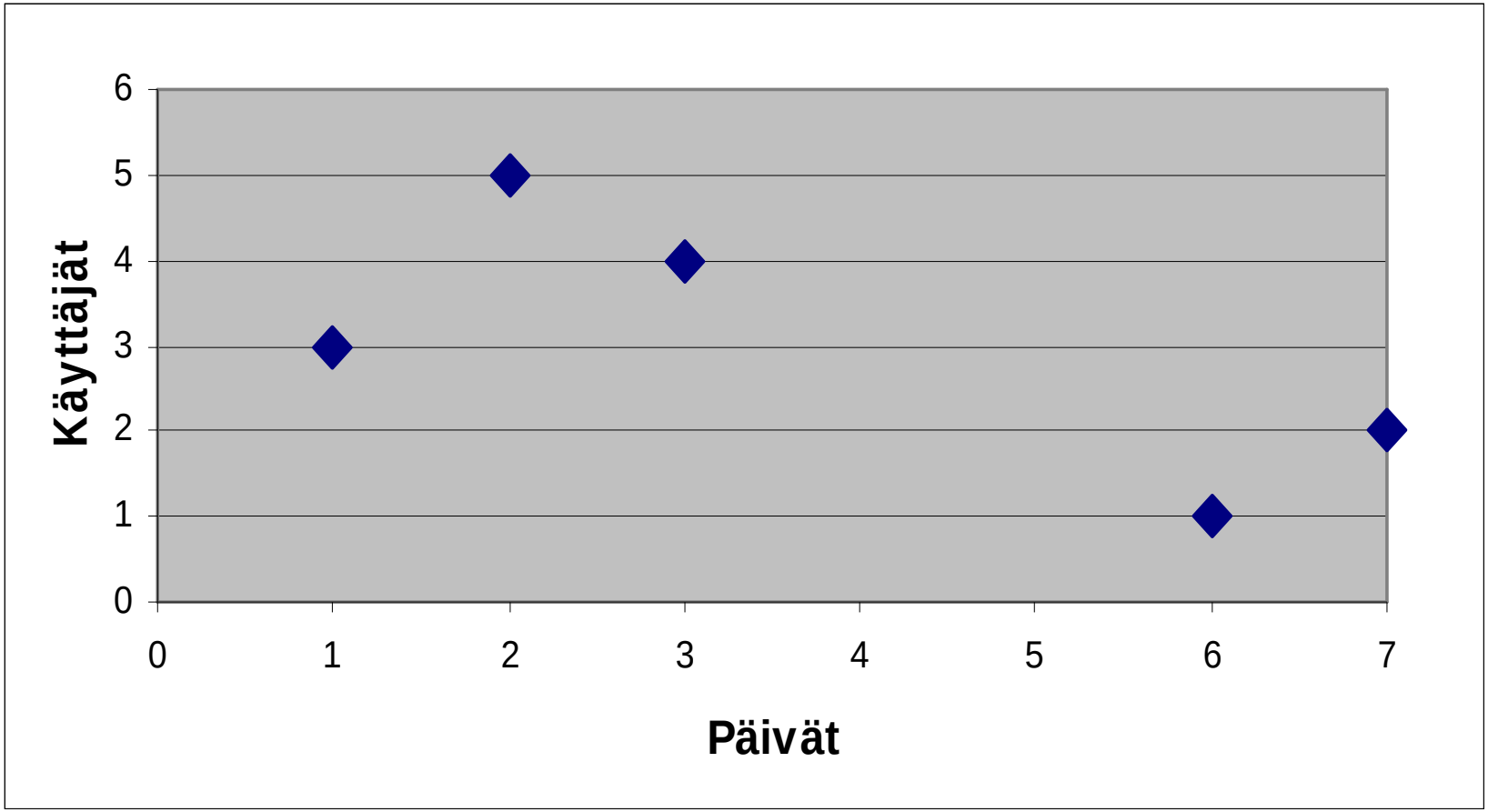

Päihteiden vaikutuksen alaisena

(6 kk aikana)

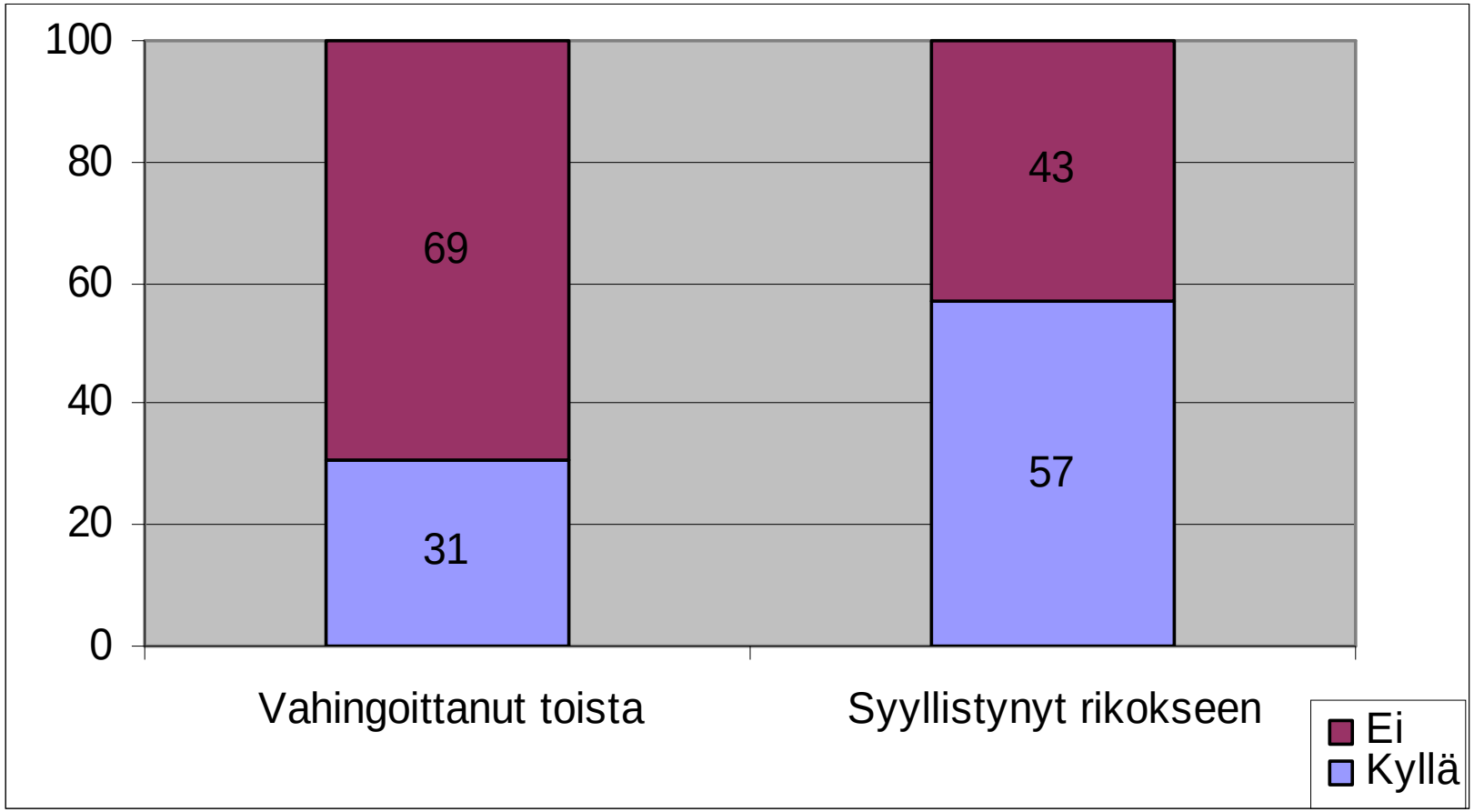

Ensisijainen päihde

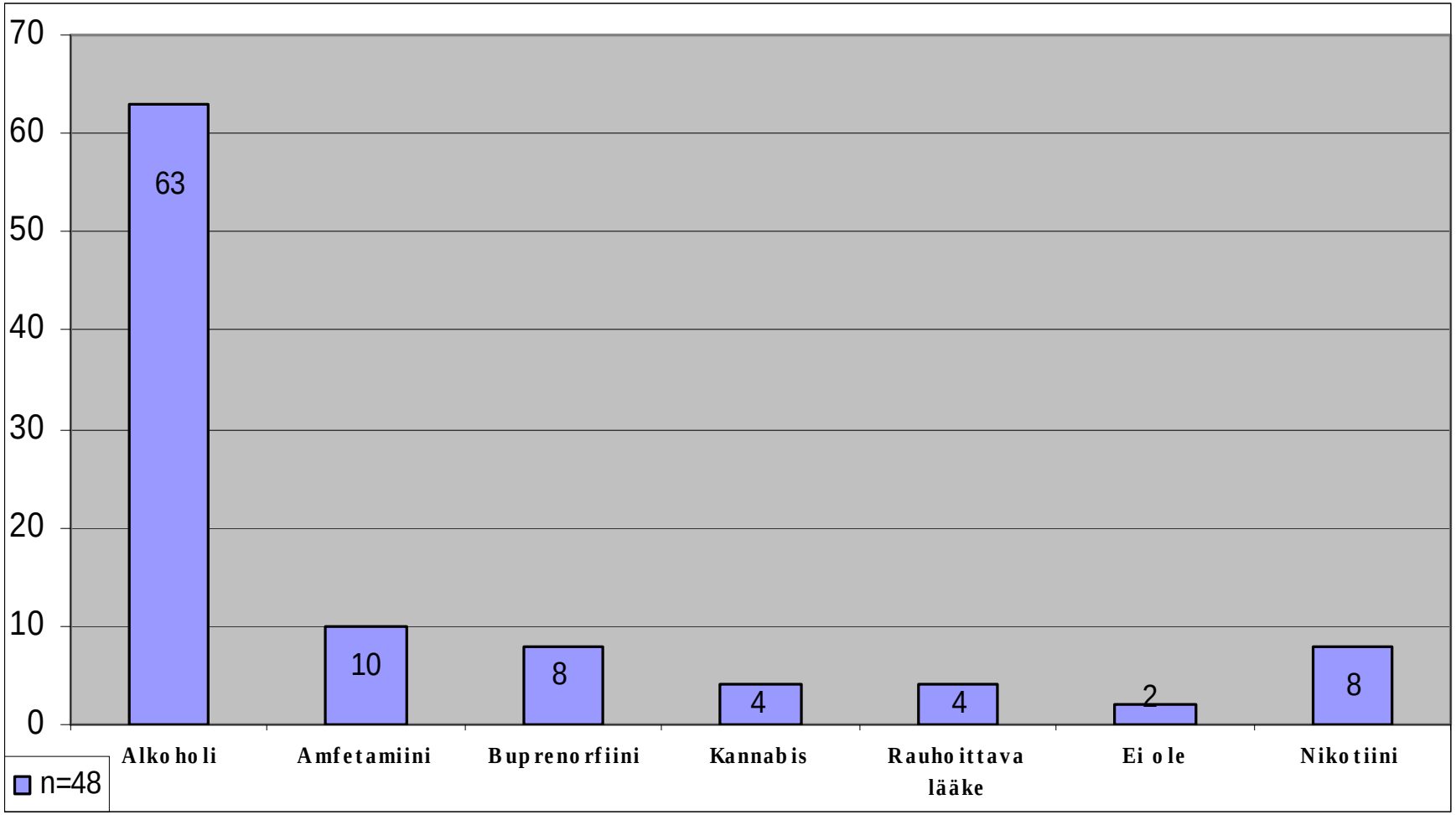

Toissijainen päihde

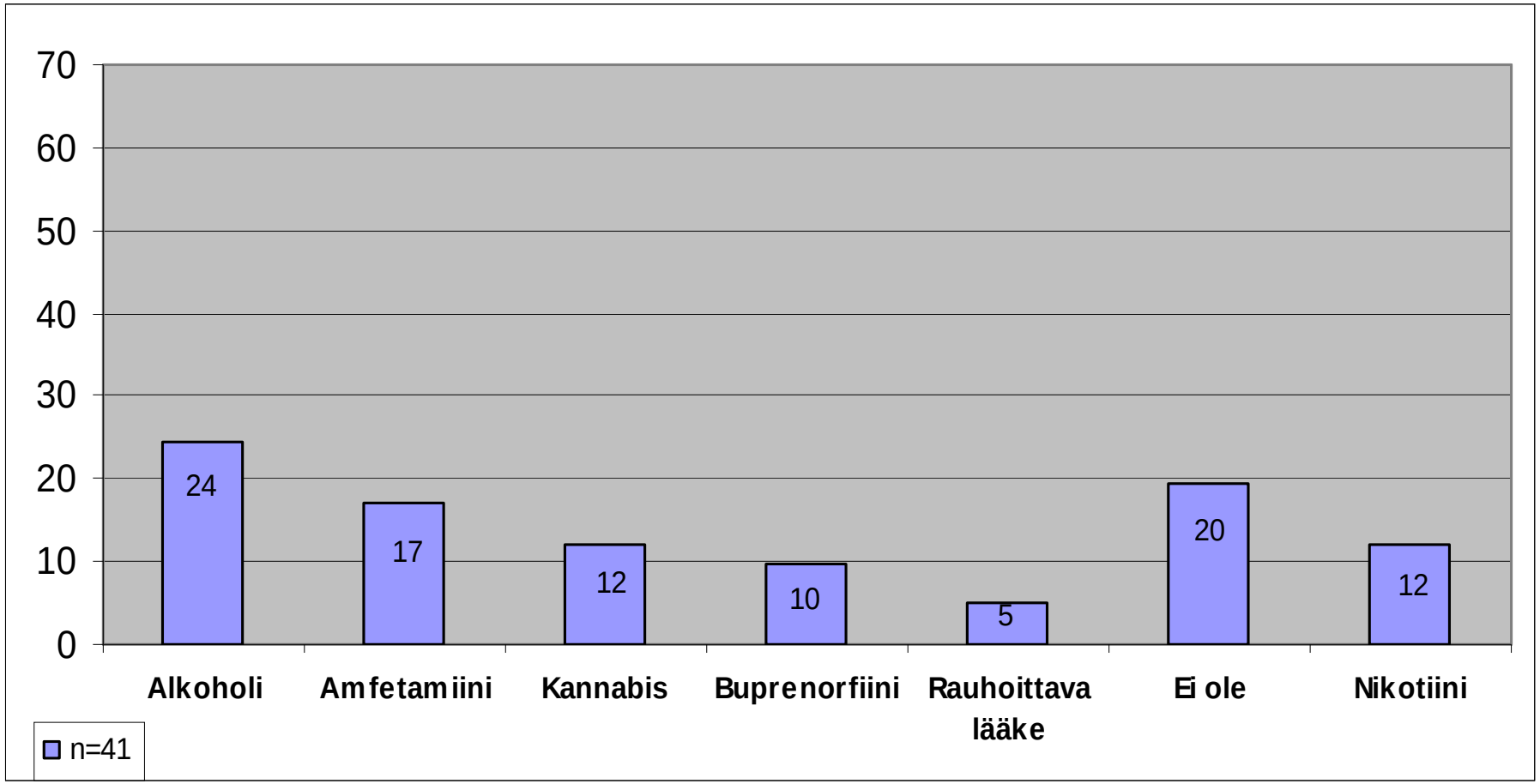

Tavoite alkoholin ja muiden päihteiden käytössä

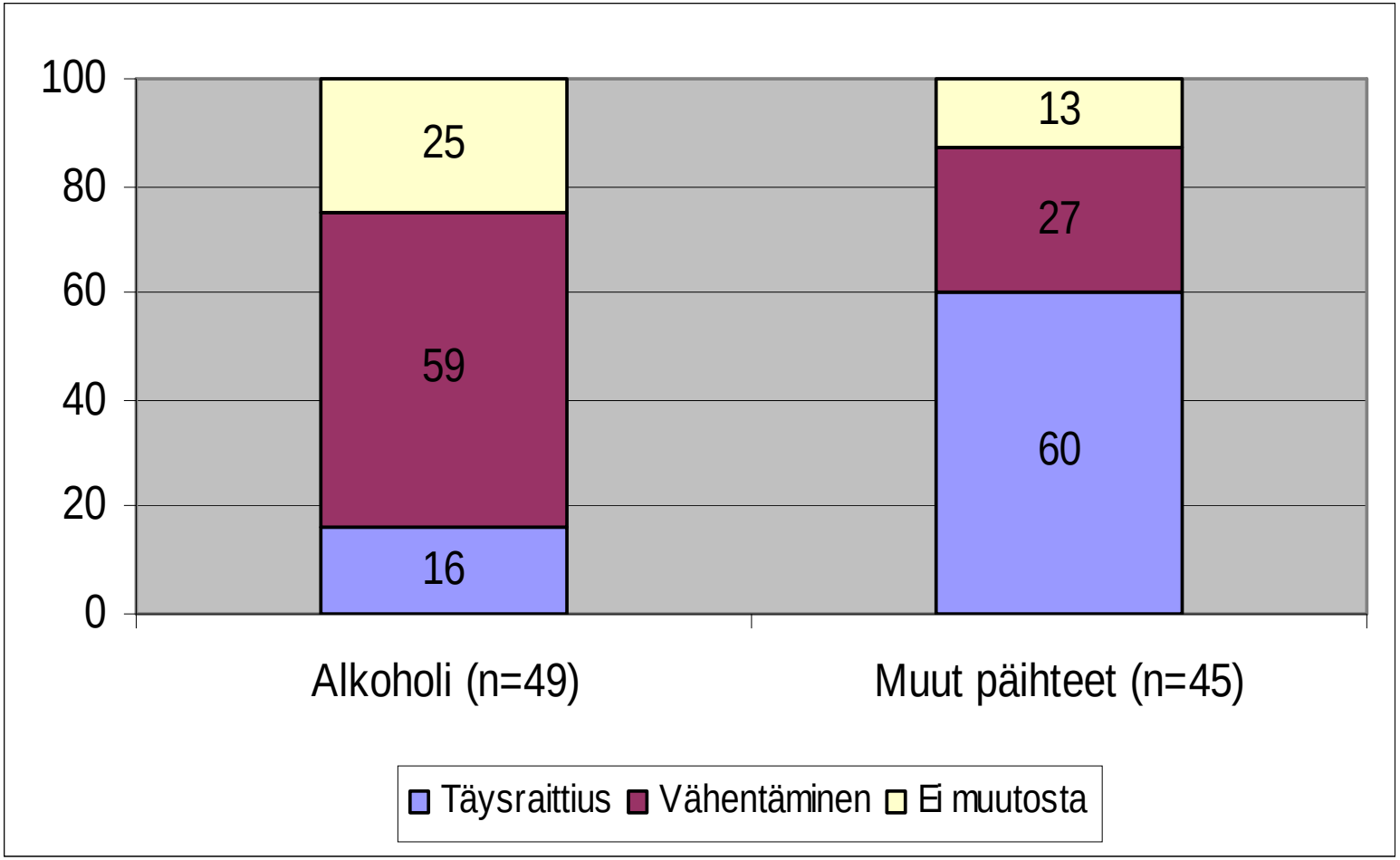

Luottamus tavoitteen toteutumiseen

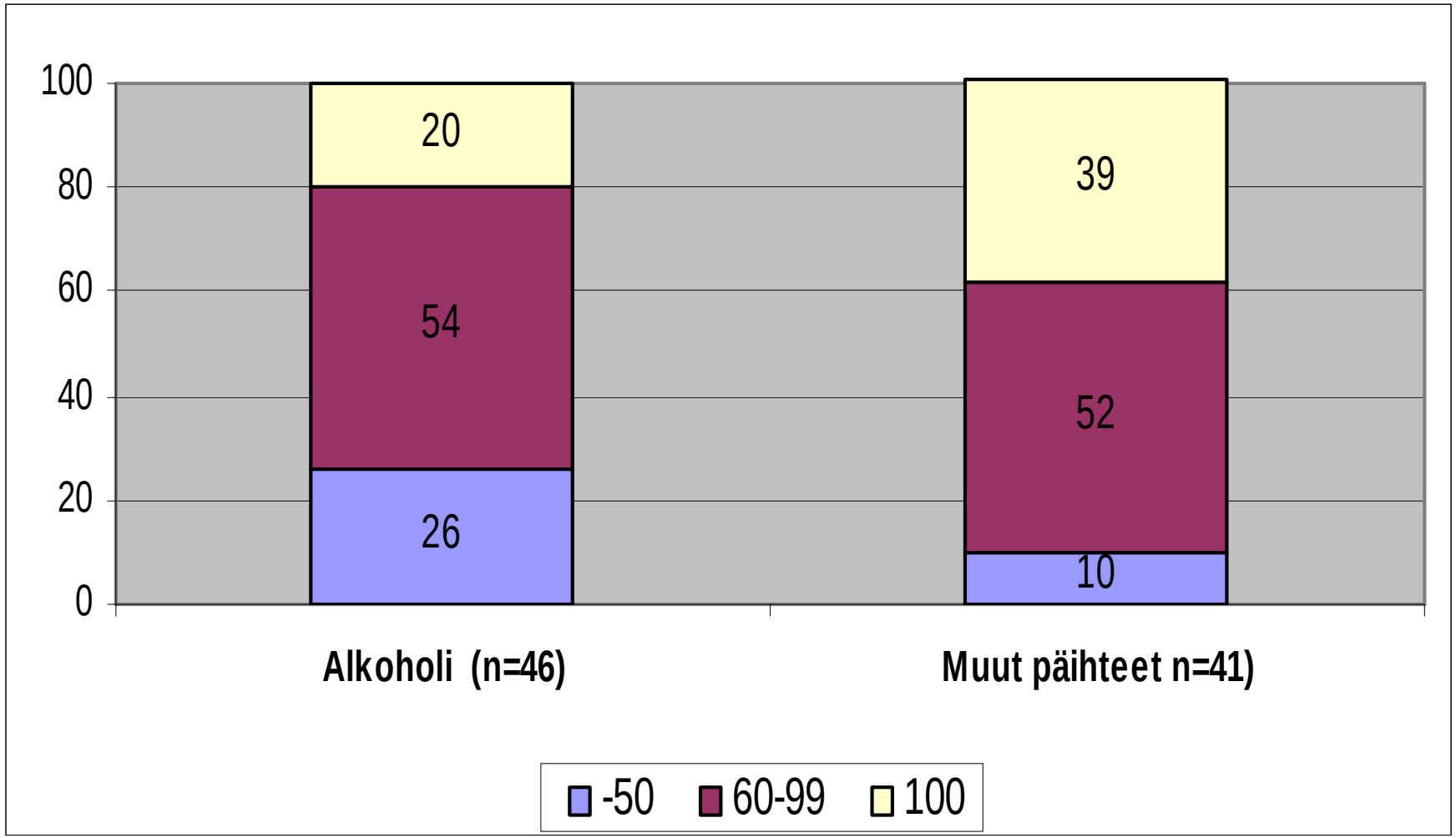

Työntekijöiden taustatietoja (n=25)

Ikä vuosina, keskiarvo (sd)	**43 (9.8)**
Sukupuoli nainen	**84 %**
mies	**16 %**
Siviilisääty/ asuminen	
asuu yksin	**33 %**
parisuhteessa	**67 %**
Peruskoulutus:	
perus- tai keskikoulu	**30 %**
ylioppilastutkinto	**70 %**
Toiminut rikosseuraamusalalla	
alle 5 vuotta	**4 %**
5-15 vuotta	**67 %**
yli 15 vuotta	**29 %**
Menetelmällinen suuntaus lähinnä	
motivoiva haastattelu	**61 %**
eri suuntausten yhdistelmä	**26 %**
Toiminut VKM –kouluttajana	**25 %**

Työntekijän innostus työhönsä ja tyytyväisyys VKM -ohjelmaan

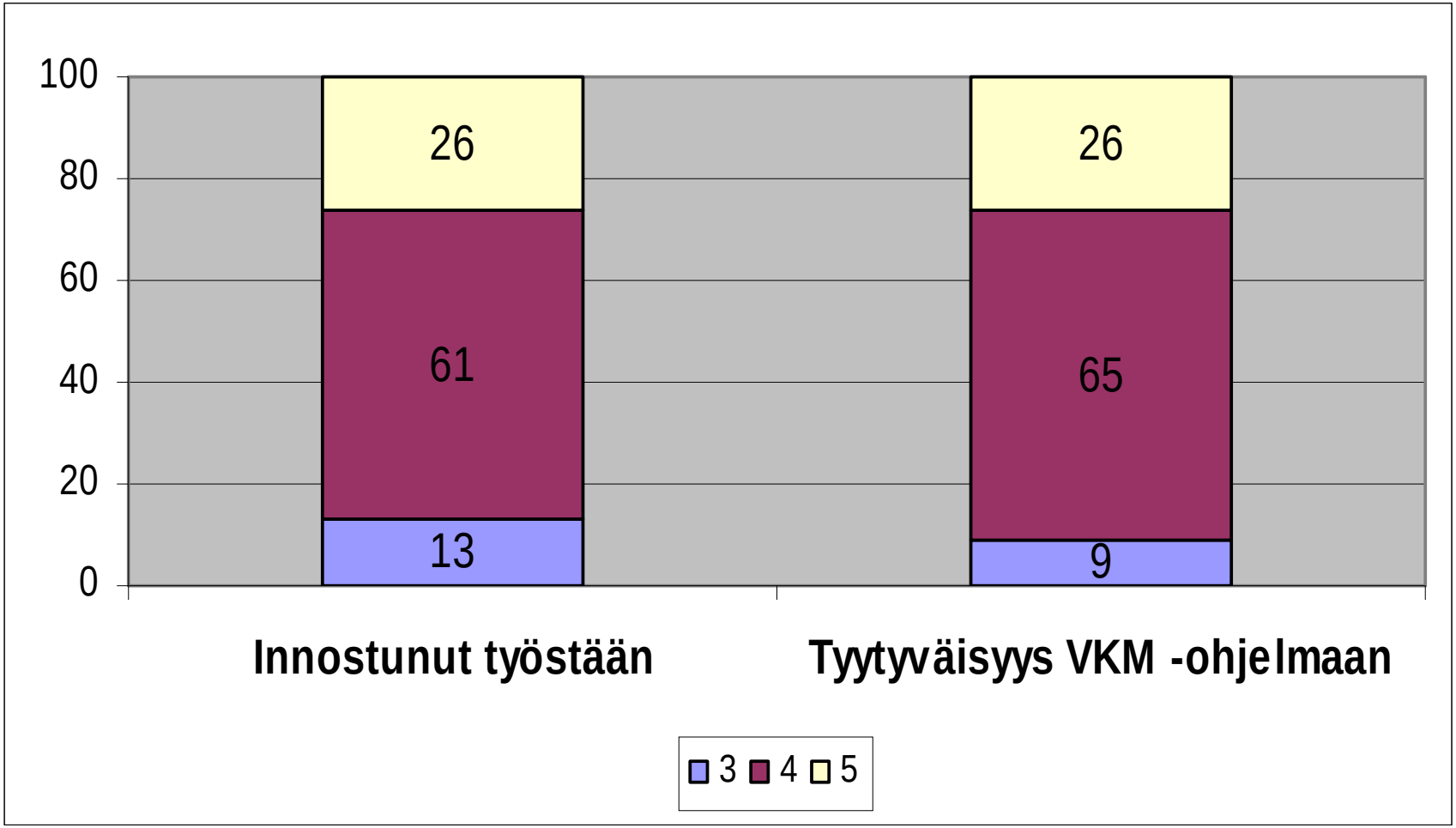

VKM –asiakkaita/ ohjaaja

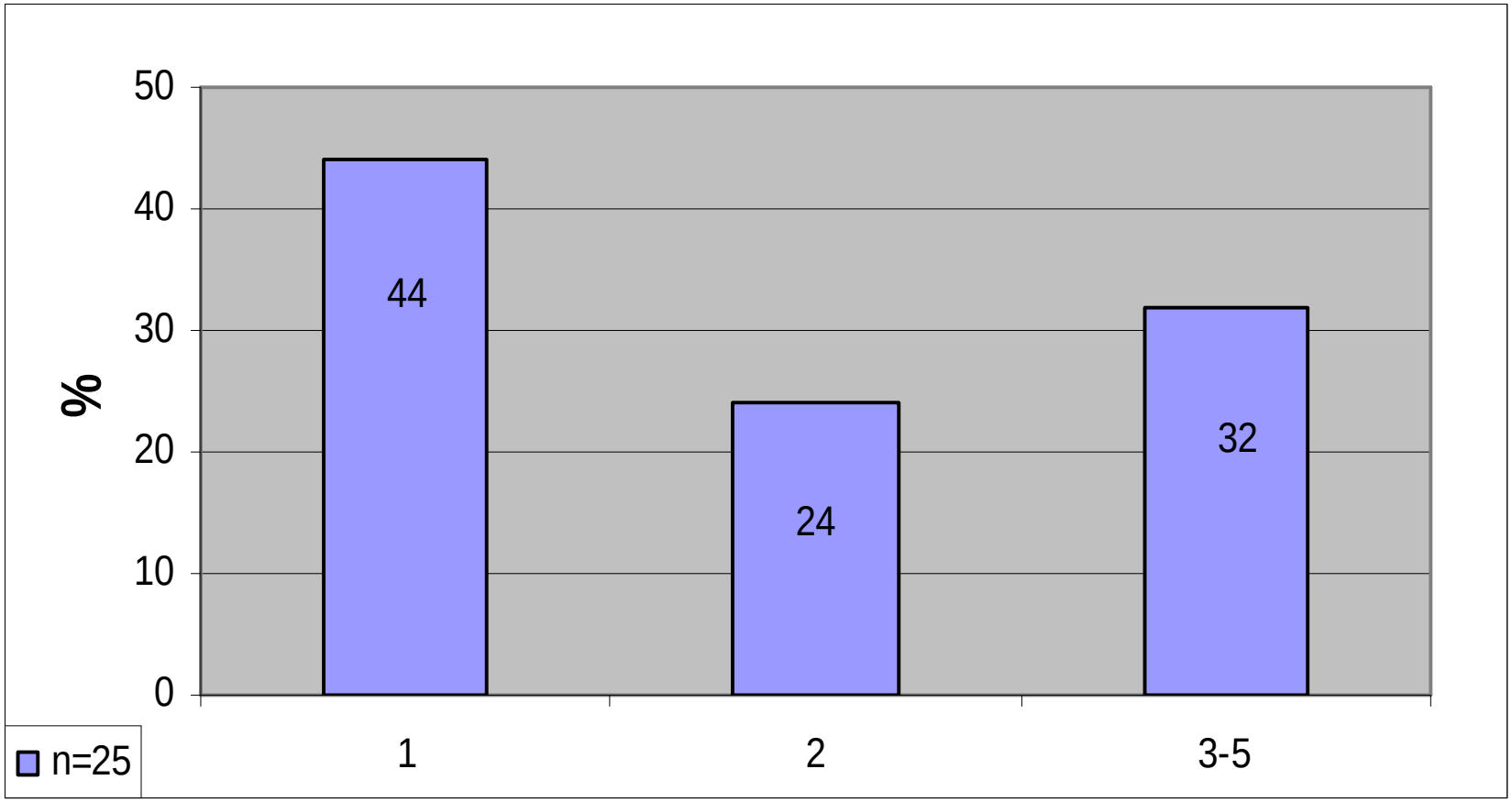

VKM –manuaalin noudattaminen

- **1. istunto (n=22)**
  - **Johdanto 82 %**
  - **Muutoksen vaiheet 91 %**
  - **SOCRATES/ URICA palaute 95 %**
  - **Ihmekysymys 82 %**
  - **Tavallinen päivä 50 %**
  - **Yhteenveto 77 %**
  - **Keskimäärin käsiteltiin 80% teemoista**

- **2. istunto (n=27)**
  - **Johdanto 85 %**
  - **Edut ja haitat 93 %**
  - **Halu, kyky & valmius 93 %**
  - **Asteikot 74 %**
  - **Yhteenveto 74 %**
  - **Keskimäärin käsiteltiin 84% teemoista**

Asiakkaan ja työntekijän tyytyväisyys ensimmäisiin VKM istuntoihin[1]

	1. istunto	2. istunto
Asiakas		
Keskustelun laatu (ka)	4.0	4.1
Yleisarvio työntekijästä	4.8	4.8
Työntekijä		
Keskustelun laatu (ka)	3.5	3.5
Yleisarvio asiakkaasta	3.9	3.9
Usko asiakkaan positiiviseen hoitotulokseen	3.6	3.7

[1] Asteikko 1-5, n=49

Ohjaajan taitavuuden ja pätevyyden kynnysarvot (Moyers et al 2010)

Käyttäytymislaskelmat tai yhteenvetokoodien kynnysarvot	Aloittelijan taitotaso	Mestarin pätevyys
MH -hengen kokonaisarvio	Keskiarvo 3.5	Keskiarvo 4
Reflektioiden suhde kysymyksiin (R:K)	1	2
Avointen kysymysten %-osuus (% AK)	50%	70%
Monimuotoisten reflektioiden %-osuus (% MR)	40%	50%
MH:n mukaisten ilmausten %-osuus	90%	100%

Työntekijän MH -taidot (%, n=49)

	Alle aloit-telijan taso	Aloittelijan pätevyys	Taitajan taso
MH:n henki	12	14	74
Reflektioiden suhde kysymyksiin	61	29	10
Avointen kysymysten %-osuus	63	29	8
Monimuotoiset reflektiot %-os.	4	8	88
MH:n mukaiset ilmaukset %-os.	14	4	82

Alkoholin käytön riskit alkutilanteessa, 6 kk ja 12 kk seurannassa

Testaus	n	Alkutilanne	6 kk[3]	12 kk[3]	p
Audit 6 kk (m±sd)	**42**	**18.1 ± 7.8**	**15.3 ± 7.7**		**.017[1]**
Audit 12 kk (m±sd)	**36**	**18 ± 7.0**	**15.4 ± 7.4**	**13.5 ± 7.5**	**.001[2]**

[1] Paired samples t-test
[2] General Linear Model
[3] vastaus%
6 kk 84 %, 12 kk 72 %

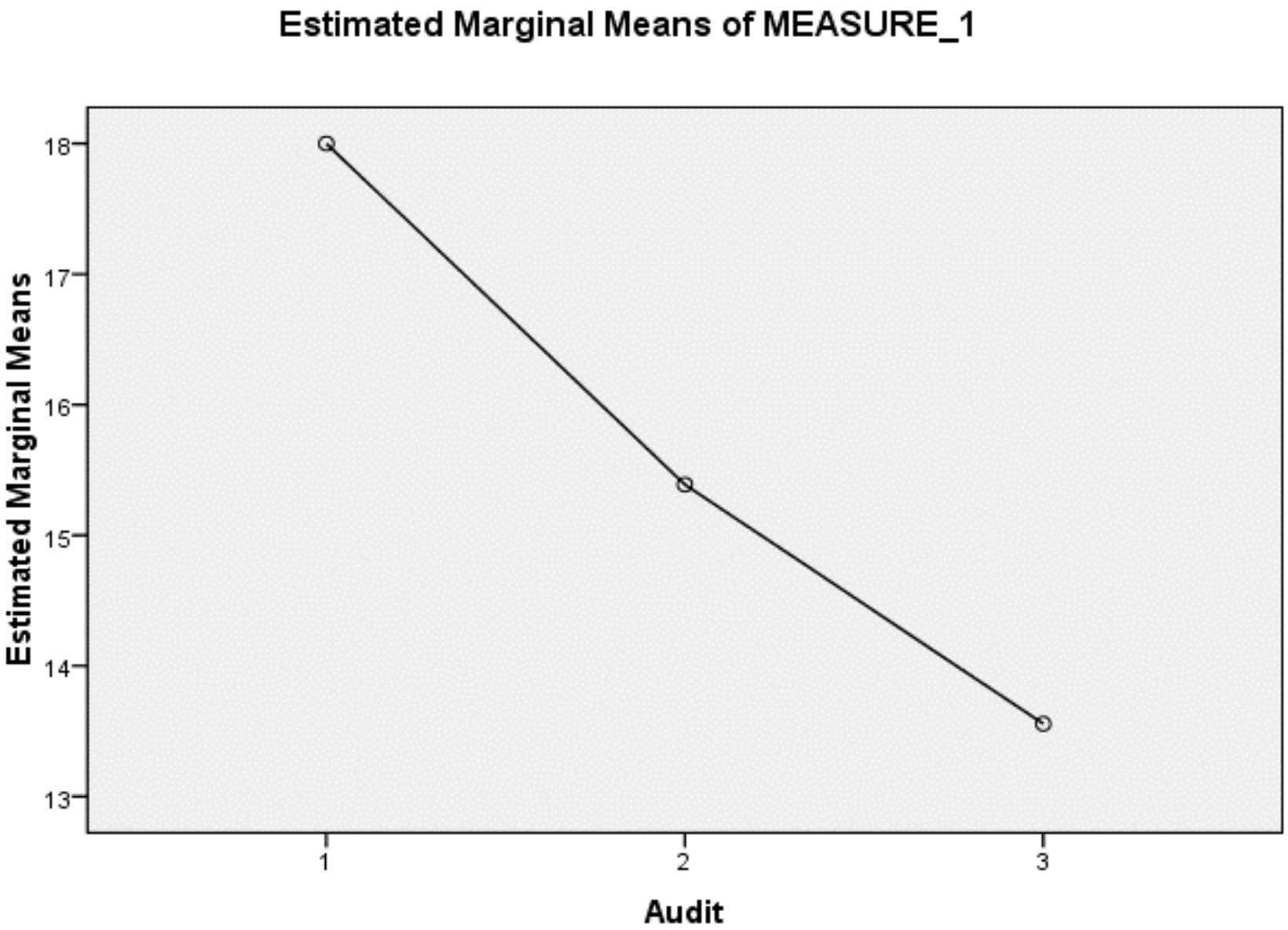
Estimated Marginal Means of MEASURE_1
Estimated Marginal Means
18
17
16
15
14
13
1
2
3
Audit

Juomisen haitat alkutilanteessa, 6 kk ja 12 kk seurannassa

Muuttuja	(n)	alkutilanne	6 kk	12 kk	p
Haitat 6 kk (m ± sd)	**(42)**	**3.0 ± 2.1**	**2.1 ± 2.2**		**.010 [1)]**
Haitat 12 kk (m ± sd)	**(36)**	**3.0 ± 2.0**	**2.1 ± 2.2**	**1.5 ± 2.1**	**.004 [2)]**

[1)] Wilcoxon Signed Ranks Test
[2)] Friedman Test

Asiakkaiden kommentteja VKM:stä 6 kk seurannassa (n=42)

Myönteiset vaikutukset:

- **Sai todella ajattelemaan** **39% (16)**
- **Tuntui hyvältä puhua ja avautua** **29% (12)**
- **Psykologinen muutos, arvojen muutos, paransi mielialaa** **26% (11)**
- **Mukava ja empaattinen ohjaaja, jolle oli helppo puhua** **24% (10)**
- **Auttoi vähentämään alkoholin ja huumeiden käyttöä** **24% (10)**
- **Rikosten tekeminen loppui** **7% (3)**

Ei vaikutusta tai hyötyä:

- **Ei vaikutusta tai hyötyä** **12% (5)**

88% vastaajista kertoi VKM:stä olleen hyötyä

Yhteenveto

- **Alkoholi oli asiakkaiden pääasiallinen päihde**
  - 2/3 ensisijainen päihde
  - 25%:lle toissijainen päihde
  - Sekakäyttö yleistä

- **Audit –pisteet laskivat sekä 6 kk – että 12 kk–seurantaan osallistuneilla merkitsevästi (.001).**

- **Myös juomisen haitat laskivat 6 kk ja 12 kk –seurantaan osallistuneilla merkitsevästi (p=.004) .**

- **Muita päihteitä (amfetamiini, buprenorfiini, kannabis, reseptilääkkeet) ensijaisesti käyttävien määrä oli niin pieni, että vähentäminen ei saavuttanut tilastollista merkitsevyyttä.**

- **88% asiakkaista hyötyi VKM –ohjelmaan osallistumisesta.**

Keskustelu/johtopäätökset

- Työntekijät omaksuneet motivoivan haastattelun hengen ja sen mukaisen käyttäytymisen

- Tulokset tukevat alustavasti VKM –ohjelman tehokkuutta

- Rajoitukset:
  - työntekijöiden ja asiakkaiden otoksen syntyminen oman valinnan kautta
  - itse-raportoitu aineisto

- Väliintulevien tekijöiden kontrollointi ja vahvemmat johtopäätökset => satunnaistettu tutkimusasetelma

Kiitoksia!

Jatkuu…